

WERKEN OP SPITSBERGEN

Maarten Loonen (59)
Bioloog

■ Poolvos hier, gletsjer daar, en altijd de mogelijkheid van een naderende ijsbeer: een onherbergzame woestenij waar menselijke voetsporen nog een zeldzaamheid zijn. En daar zit je dan je boterhammen te eten. 'Dat raakt je hoor, dat is zo indrukwekkend. Het is moeilijk in woorden te vatten.' Natuurlijk, er is de opwarming. In de dertig jaar dat hij hier 's zomers komt, heeft Maarten Loonen het zien gebeuren. Vraag je hem specifiek dáárnaar, dan krijgt hij tranen in zijn ogen. Maar hoor je hem uit over Spitsbergen

zelf, dan spat het enthousiasme eraf. Zelfs een brok gletsjer dat in zee stort, toch zo'n beetje het symbool van de klimaatcrisis: 'Machtig mooi om te zien.'

Hij is vooral van de brandganzen, deze bioloog van Nederlands enige Arctisch Centrum (Rijksuniversiteit Groningen). Die behoren voorlopig tot de winnaars: hoe warmer het op Spitsbergen is, hoe meer ze te eten hebben tijdens het broedseizoen. Maar ook de poolvospopulatie is groeiende. Met dank aan de kuikentjes, vooral die van de late leg, met de kortste pootjes.

Daarnaast eist ook de mens zijn aandacht op, want hij is voorzitter van alle in Ny-Ålesund vertegenwoordigde instituten. Wat eerst een

verlaten mijndorp was, is nu een onderzoekscentrum met wetenschappers van over de hele wereld. Niet alleen voor klimaatstudie, maar ook voor geopolitiek stratego. Loonens eigen jaarlijkse verblijf wordt veelzeggend genoemd door Buitenlandse Zaken gefinancierd. Iedereen weet dan ook wie hij is als hij op zijn oer-Hollandse klompen door Ny-Ålesund loopt.

En toch is het niet dit mensenwereldje waarvoor hij jaar in jaar uit terugkomt. Het gaat hem om wat daarbuiten ligt, dat wat hij zijn 'speeltuin' noemt. 'Als jongetje wilde ik cowboy worden, nu loop ik met een geweer over de schouder door de wildernis.' Inderdaad, zo blij als een kind.

WERKEN OP SPITSBERGEN

Marije Jousma (24)
Biologiestudent

■ 's Ochtends landen, 's middags schietles. Anders kreeg ze niet eens toegang tot het land waar de ijsberen altijd hongerig zijn. 'En stel je voor: soms tien uur lopen voor een half uurtje veldwerk. En dan ergens diep in de wildernis in een hutje overnachten met om je heen alleen maar bergen en ijs. Wauw.'

In de twee maanden die biologiestudent Marije Jousma (24) op Spitsbergen woont, voelt ze zich een nietig mens in het Wilde Westen. Haar uitzicht alleen al, een fjord compleet met een hele reeks gletsjers, een zoetwatermeertje, voorbijkuierende rendieren, poolvossen op een huppeldrafje, en – ietwat dissonant wel – het gebouwtje van de plaatselijke kroeg. Dat zoetwatermeer staat centraal in haar onderzoek. Ze tapte er afgepaste literpotten water vol microscopisch plankton en ging vervolgens op zoek naar ganzenpoep. Inderdaad, op 2.864 kilometer benoorden de Rijksuniversiteit Groningen liep deze student achter de ganzen aan om hun meest verse uitwerpselen te verzamelen. Daarvan deed ze uiteenlopende hoeveelheden in de waterpotten. Het geheel zette ze op twee verschillende temperaturen. Het doel: kijken hoe het ecosysteem van zo'n poolmeertje verandert onder invloed van de opwarming en de bijbehorende Spitsbergse ganzenhausse. Want meer ganzen is meer poep, is meer voedingsstoffen in het water. Hoe vaart het plankton daarbij?

Inmiddels is Jousma weer thuis, maar haar analyse is nog in volle gang. En, wil ze een keer terug naar de pool? 'Heel graag.' Is ze verslaafd geraakt, zoals anderen weleens overkomt? Nee, dat niet. 'Het leven daar is best lastig. Dat je alles lopend moet doen, bijvoorbeeld. En bovendien, de rest van de wereld is er ook nog.'

WERKEN OP SPITSBERGEN

Geir Wing Gabrielsen (64)
Toxicoloog

■ Dat Geir Wing Gabrielsen zijn tweede voornaam daadwerkelijk gebruikt, is geen snobisme. Voor hem is die toeval- lige verwijzing naar het Engelse 'vleugel' een cadeautje, alsof hij voor de vogels in de wieg is gelegd. En dat klopt ook wel, want het Noorse vissersplaatsje waar hij opgroeide stikt ervan. Daar begon de liefde die hem al 33 zomers naar Spits- bergen heeft gevoerd.

Hij is 64 jaar oud, maar wil nog minstens vijf jaar door. 'Ik heb nog zoveel te doen!', roept hij uit. Daar komt bij dat zijn jaarlijkse verblijf in Ny-Ålesund best comfortabel is. 'Je eten wordt opgediend in de kantine, je bed wordt verschoond door huishoudpersoneel en elke zater- dagavond is er een goed diner.' De ont- beringen van Spitsbergen-ontdekker Willem Barentsz zijn lang vervlogen. Als hoofd-toxicoloog van het Noorse Poolinstituut houdt Gabrielsen bij hoe- veel industriële rommel de vogels van het Hoge Noorden binnendringt (samen- gevat: enorm veel) en wat dat fysiolo- gisch met ze doet. Het betekent dat hij moet onderzoeken hoeveel plastic in hun magen terechtkomt en hoeveel gifstoffen in hun bloed.

Daarvoor stapte hij in een bootje, gaat naar zo'n typisch broedvogeleilandje, vaart daar eerst omheen om te kijken of er geen ijsberen zitten en gaat dan aan land voor het wetenschappelijke hand- werk. Bijvoorbeeld eiderganzen vangen om bloedmonsters af te nemen. Of stormvogelkadavers opensnijden om ingeslikte plasticdeeltjes te tellen. 'In dat opzicht is mijn leven als vogel- wetenschapper niet zo romantisch, nee.' Tegelijkertijd is hij nog steeds vol ver- wondering over wat een prachtbeesten vogels zijn. Neem die tienduizenden broedende kortbekzeekoeten, na een waanzinnige stormnacht bedolven onder een dik pak sneeuw. Allemaal gecre- peerd, dacht hij. Tot hij een paar smelt- uren later de eerste zwarte kopjes dood- gemoedereerd boven het wit zag uit- steken. 'Erg grappig ja, maar vooral ook erg indrukwekkend.'

Spitsbergen, dat klinkt naar Noordpool, en dus naar onbewoonbaar. In werkelijkheid wonen en werken in Longyearbyen en Ny-Alesund wetenschappers van over de hele wereld. Fotograaf Marte Visser portretteerde een aantal van hen.

WERKEN OP SPITSBERGEN

Tot het uiterste

Åshild Pedersen (50) Rendierbioloog

■ Wonen op Spitsbergen is eigenlijk heel gewoon. Althans: 'Je moet wel tegen de kou kunnen en veel van de natuur houden én robuust genoeg zijn voor de fysieke omstandigheden hier.' Aldus Åshild Pedersen (50), die haar hele gezin meesleepte naar Longyearbyen. De rendierbioloog is verbaasd als mensen daar verbaasd over zijn. Want voor dochters Sigrid (14) en Synne (11) is het

er ideaal. Die kunnen erop uit met ski en hondenslee, en dicht bij huis is er voetbal, paardrijden en les in circusacrobatiek. En ze zitten, samen met nog driehonderd andere kinderen, op de meest noordelijke school ter wereld – alwaar ze naast het reguliere curriculum ook nog leren hoe je een rendier moet villen.

Op Spitsbergen heerst op dit moment de poolnacht. Ook dat vindt Pedersen geen punt, zolang ze maar elk etmaal naar buiten gaat. 'Echt, het is een heel conventioneel

bestaan', houdt ze vol, en ze lacht: 'Ik heb me succesvol aangepast.' Dat laatste is meteen een knipoog naar haar onderzoeksthema: de aanpassing van rendieren aan klimaatverandering. Het spitsbergenrendier is in Pedersens woorden niet meer dan 'een uit de kluiten gewassen schaap' en het beent de razendsnelle veranderingen niet bij. De kudde aan de kust zitten in de knel, want over het ijs van graasland naar graasland trekken gaat niet meer. In het binnenland hebben ze het makkelijker, tot

dat de sneeuw wegreget, zoals tegenwoordig gebeurt. De nattigheid vriest onherroepelijk op, en dan is grazen er niet meer bij. Afgezien van de opwarming hebben de rendieren geen natuurlijke vijanden, waardoor Pedersen heel dicht bij haar onderzoeksobjecten kan komen. 'Geweldig, toch?' Ook daarom zou ze graag voor altijd willen blijven – zij het dat haar man, die hier een tijdlang schipper was, ander werk in Noorwegen kreeg. In dat opzicht is de aanpassing dan toch niet helemaal gelukt.

25 januari 2020

in beeld

foto's Marte Visser

tekst Afke van der Toolen

pag 31

